Genoprettende Retfærdighed over for kriminalitetstruede unge

En kort sammenfatning af KORA-rapporten

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

KORA-rapporten kort fortalt

TrygFonden og Det Kriminalpræventive Råd ønsker med denne kortlægning at tilvejebringe viden om genoprettende retfærdighed, som kan hjælpe kriminalitetstruede unge i alderen 12-17 år tilbage på rette spor.

KORA har på den baggrund udarbejdet rapporten "Genoprettende retfærdighed over for kriminalitetstruede unge. En kortlægning af viden". Rapporten er forfattet af forskerne Nichlas Permin Berger, Ulf Hjelmar og Kåre Jansbøl. Bibliotekar Anne Nørgaard-Pedersen har medvirket i litteratursøgningen, og student Patricia Thor Larsen har assisteret i screeningen af litteratur og udarbejdelse af metodeafsnit.

Rapporten kan læses eller downloades i sin fulde længde på KORAs hjemmeside www.kora.dk eller findes hos DKR via www.dkr.dk.

Denne sammenfatning af rapporten beskriver hovedresultaterne fra undersøgelsen samt baggrund, formål og metode.

Hvad er genoprettende retfærdighed?

En grundtanke i genoprettende retfærdighed er, at de mennesker, som er berørt af en krænkende handling eller konflikt, skal bidrage til at løse konflikten eller genoprette den skade, der er sket. Ideen er, at konflikterne så vidt muligt skal løses af parterne selv, og den eller de personer, som har forvoldt skade skal påtage sig et ansvar for at gøre skaden god igen, så den forurettedes behov bliver imødekommet. For at vi her vil tale om genoprettende retfærdighed,

kræves det som minimum, at offer og gerningsmand mødes enten direkte eller indirekte.

Genoprettende retfærdighed som metode adskiller sig fra traditionel strafferet ved at:

- kriminalitet opfattes som en konflikt mellem individer, hvor der er gjort skade på ofre og samfund, og i mindre grad er sket brud på statens vedtagne love.

- hvor det i den traditionelle strafferet er centralt at afgøre skyldsspørgsmål og tildele straffe, er det i genoprettende retfærdighed centralt at genoprette den skade, som den kriminelle handling har medført, og reparere eller genoprette relationer.

- processer for genoprettende retfærdighed skaber mulighed for, at ofre, gerningsmænd og samfund gennem aktiv deltagelse kan træde ud af de roller, som det ordinære strafferetssystem ellers tilbyder.

Konfliktråd er den indsats i Danmark, som har det stærkeste udgangspunkt i ideer og principper for genoprettende retfærdighed, og den eneste, som er institutionelt formaliseret og indskrevet i lovgivningen.

Internationalt er der siden 2000 kommet fokus på genoprettende retfærdighed. Genoprettende retfærdighed benyttes i de europæiske lande, men også i Australien, New Zealand og USA – det vil sige lande, som vi i Danmark traditionelt sammenligner os med.

Fokus i kortlægningen af viden

Det overordnede fokus i kortlægningen af viden om genoprettende retfærdighed er:

> *Hvilke processer og effekter ved forskellige typer af genoprettende retfærdighed og hvilke fordele og ulemper ved dem findes afrapporteret i empiriske undersøgelser.*
>
> *Og hvordan kan de forskellige typer af genoprettende retfærdighed relateres til dansk praksis og anvendelse?*

Kortlægningen skal bidrage med at indsamle og fremstille viden, der kan styrke dansk praksis og kommunernes faglige beslutningsgrundlag. På baggrund af rapporten gives anbefalinger til en videre diskussion af genoprettende retfærdighed som et redskab over for unge i høj risiko for kriminalitet.

Selvom der er erfaringer med brugen af genoprettende retfærdighed i Danmark, så viser analysearbejdet i forbindelse med denne rapport, at der er behov for at styrke vidensgrundlaget på området – særligt i forhold til den tidlige kriminalitetsforebyggende indsats. Kun i ganske få kommuner i Danmark har man arbejdet med modeller inspireret af genoprettende retfærdighed som kriminalitetsforebyggende arbejde, herunder i SSP-arbejdet.

Modeller

Kortlægningen identificerer to overordnede og veldokumenterede modeller for genoprettende retfærdighed:

- *VOM* (*Victim-Offender Mediation*)
  Her tilbydes offer og gerningsmand en mulighed for at møde hinanden i trygge og strukturerede omgivelser og indgå en samtale om kriminalitet. Samtalen er faciliteret af en neutral mediator.

- *Konferencer eller stormøder*
  Her er der flere deltagere, herunder familier/værger, støtter og ofte en række forskellige myndighedspersoner, for eksempel repræsentanter fra politi og kriminalforsorg.

Inden for disse to overordnede modeller identificerer rapporten otte specifikke modeller – VOM (1-5) og konferencer/stormøder (6-8):

1 Mediation og mægling

2 Hybridmodellen

3 Gademægling

4 Ungdomsdomstol

5 Referral Orders

6 The Balanced Model

7 Diversionary Conferencing

8 Opfølgningsteam i forbindelse med konfliktråd

Effekter af genoprettende retfærdighed

Litteraturgennemgangen viser, at der for begge typer af overordnede modeller er dokumentation for positive virkninger af modellerne for genoprettende retfærdighed. Der er en tendens til, at konferencemodellen i højere grad peger på positive effekter i forhold til recidiv, end VOM-modellen gør. VOM-modellen har dog gode resultater i forhold til recidiv for unge lovovertrædere, som har begået mindre alvorlig kriminalitet for første gang.

Der er generelt en større tilfredshed med indsatser for genoprettende retfærdighed blandt ofrene i forhold til ordinære retsprocesser, hvilket i litteraturen ofte anses som helt afgørende for at skabe egentlige genoprettende processer. I forhold til samfundsvilje, som handler om den brede befolknings opfattelser af genoprettende retfærdighed, så viser studierne generelt en meget positiv opbakning til at anvende en tilgang til kriminalitet, der er forankret i genoprettende retfærdighed.

Samlet set er der altså dokumentation for, at genoprettende retfærdighed kan have positive effekter på unge og begrænse recidiv. Samtidig peges også på, at genoprettende retfærdighed kan have nogle slagsider, som er vigtige at være opmærksom på. De kan nemlig i nogle tilfælde betyde, at processen omkring genoprettende retfærdighed virker modsat hensigten, dvs. får negative konsekvenser for gerningsmænd såvel som for ofre. Her peges der på vigtigheden af, at de professionelles kompetencer i forhold til og viden om genoprettende retfærdighed er helt afgørende for at skabe vellykkede forløb. Flere studier påpeger også en tendens til, at processen presses for hurtigt igennem, og at der er mangel på tilstrækkelig professionalisme i mediatorernes/facilitatorernes arbejde. En afgørende parameter for et vellykket forløb er, at der afsættes tilstrækkeligt med tid til at planlægge og gennemføre processen – en hurtig afvikling fx af en konference, giver eksempelvis ikke lige så gode resultater som en længere proces. Det er vigtigt, at give ofre og gerningsmænd realistiske forestillinger om mulige resultater, og det kræver tid og professionel kompetence.

Det er ikke muligt præcist at konkludere, om man bør foretrække for eksempel ungdomsdomstole eller gademægling, eller hvilke typer af lovovertrædere der vil have størst udbytte af den ene eller den anden model. Det er heller ikke muligt entydigt at konkludere, om genoprettende retfærdighed bør være forankret i det civile system eller for eksempel i politiet.

Oversigt over kortlægningens resultater

Fokus	Målgruppe/ analyseobjekt	Resultat
Generelt	Review om, hvornår ofre har dårlige oplevelser af deltagelse i FGC og VOM	Overholdelse af aftaler generelt vigtigt. Manglende sensitivitet over for ofres behov/ringe information, for meget fokus på gerningsmand eller at denne ikke tager ansvar, kan give dårlige oplevelser. Ofre skal være godt forberedte. Oplevelserne af GR er for nogle ofte dårlige, og de bliver kede af det/vrede (ofte når offer og gerningsmand i forvejen kender hinanden).
	Review om recidiv og tilfredshed (ref. 22)	Ingen dokumenteret effekt på recidiv, positiv effekt på deltagertilfredshed (mindre for unge end for voksne), befolkningsstudier viser høj grad af støtte over brug af GR (hvis GR kan erstatte ordinær straf er det billigere).
1. Mediation og mægling	Mediatorers oplevelser af deres roller og vilkår (ref. 3)	Risiko for, at VOM anvendes som disciplinerende/straffende middel. Professionelles rolle bevidsthed er vigtig. Ikke hensigtsmæssigt, at mediatoren får en rolle som case-manager eller juridisk konsulent.
	Deltageroplevelser af VOM med særligt fokus på mediatorers roller og færdigheder (ref. 6)	Høj grad af konsistens i forhold til GR-principper, men også mønstre, der var direkte inkonsistente med GR.
	Mæglingens betydning for recidiv (ref. 18)	Positiv effekt på recidiv. Recidiv er markant lavere for deltagerne i mægling, idet dobbelt så mange i kontrolgruppen (43 %) recidiverede.
	Recidiv af VOM (ref. 23)	Oplevelse af at blive behandlet fair er helt afgørende for helingsprocessen. Vigtigt, at gerningsmanden på forhånd tager det fulde ansvar, og langt de fleste oplever bedring efter deltagelsen og føler sig hjulpet med at lægge hændelsen bag sig (for både direkte og indirekte mediation).

Fokus	Målgruppe / analyseobjekt	Resultat
2. Hybrid-modellen	Review om recidiv (ref. 2)	Positiv effekt på recidiv end ordinær retsproces. Effekten var mindst i forhold til de deltagere, som har begået alvorlig kriminalitet.
3. Gade-mægling	Evaluering af gade-mægling (ref. 13)	Generelt positive erfaringer med gademæglingen. Blev gennemført som planlagt. Gode og vigtige erfaringer med implementering og gennemførelse. Man hverken bør/kan skelne mellem, om sager er civile eller ej.
4. Ungdomsdom-stol	Effekten af "Teen Court" på redidiv (ref. 9)	Positiv effekt på recidiv og på gennemførelsesrate. Fordel at benytte jævnaldrende unge som undervises i modellen som medarbejdere i processen. Kan muligvis lige så vel bruges på andengangskriminelle.
	Ofres oplevelse af mediation med unge gerningsmænd (ref. 23)	Positiv effekt på recidiv (færre genhenvisninger til retssystemet) end de, som gennemgår ordinær ret.
5. Referral Orders	Evaluering af behandling og oplevelser af ofre (ref. 7)	Høj grad af tilfredshed for gerningsmænd, meget vanskeligt at få ofre til at deltage (kun 9 %), og de angav, at de ikke havde tid/overskud. Genoprettende aftaler blev kun sjældent anvendt, og de var mest rettet mod gerningsmænd. Blandede erfaringer med modellen.
	Evaluering af processen omkring genoprettende retfærdighed (ref. 17)	Processen med inddragelse af ofret fungerer ikke efter hensigten. Kan potentielt gøre mere skade end gavn for de få ofre, som gerne vil involveres i processen. Mismatch mellem ofrets forventninger og den unge kriminelles villighed eller evne til at imødegå disse forventninger.
6. The Balanced Model	Evaluering af deltageres udbytte i forhold til ordinær retsproces og i forhold til projektets målsætninger (ref. 4)	Stort engagement fra gerningsmænd og ofre og høj grad af tilfredshed og høj andel af oplevet bedring hos begge parter efter konferenceprocessen. Positiv indvirkning på gerningsmænds accept af ansvar for deres handlinger.

Fokus	Målgruppe / analyseobjekt	Resultat
7. Diversionary Conferencing	Sammenligning af hhv. politimæssig og civilt faciliterede konferencer (ref. 12)	Generelt ingen større forskelle, dog var politiet mere formanende.
	Komparativ tilfredshed for ofre (unge vs. voksne, ordinær ret vs. genoprettende retfærdighed) (ref. 9)	Større tilfredshed ved deltagelse. Alvorligere kriminalitet giver lavere tilfredshed og voksne er mere tilfredse med genoprettende retfærdighed end unge er.
	Gerningsmænds opfattelser af konferencer (ref. 12)	Langt de fleste fandt deltagelse og aftale tilfredsstillende og rimelig, men ingen oplevede direkte sammenhæng til kriminalitet.
8. Opfølgnings-team i forbindelse med konfliktråd	Evaluering af tre niveauer: organisering, profession og brugerniveau (de unge og deres værger) (ref. 10)	Høj grad af tilfredshed for de unge, oplevelse af at have fået en ny chance. Noget forvirring omkring indsatsen, manglende information fra koordinator om præmissen og reglerne. Generelt godt samarbejde med Konfliktråd og politiet. Temaet bidrager til styrket fagligt fokus. Problem, at unge, som har begået strafbare handlinger, ikke har stor bevågenhed hos kommunerne. Anklagemyndighed bør fortsat spille central rolle.
	Procesevaluering af opfølgningsteam med henblik på at give feedback til kommunerne om de unges oplevelser af deltagelsen (ref. 15)	Positive erfaringer, høj grad af oplevelse af succes: høj gennemførelsesprocent, lav recidiv, få vilkårsovertrædelser og indikationer på forbedret psykisk tilstand for de unge som resultat. Generel oplevelse af at føle sig inddraget trods indledningsvis modstand. Tæt kontakt til teamet er centralt for de unge, stor motivation for deltagelse, når den unge undgår en plettet straffeattest, og vil gerne anbefale deltagelsen til andre.

Anbefalinger til den fremadrettede indsats

Flere videnspersoner anbefaler i KORA-rapporten, at man i Danmark retter blikket mod positive udenlandske erfaringer med henblik på at udvikle den samlede indsats for genoprettende retfærdighed, herunder særligt erfaringer fra Norge og Nordirland. Der er enkelte begrænsede systematiske vidensopsamlinger fra Norge, mens graden af dokumentation fra Nordirland er højere. I begge tilfælde kan man finde inspiration til at videreudvikle, implementere og facilitere en eller flere modeller tilpasset en dansk sammenhæng, for eksempel på baggrund af gode erfaringer med opfølgningsteam i relation til konfliktråd i Norge eller med gennemførelsen af konferencer.

Videnspersonerne gav udtryk for, at man i Danmark typisk ikke gør brug af én bestemt model for genoprettende retfærdighed, men ofte er inspireret af flere forskellige tilgange. Dette giver umiddelbart den fordel, at tilgangen tilpasses den lokale kontekst. Ulempen kan være, at man ikke får den fulde effekt af modellerne for genoprettende retfærdighed, fordi forskrifterne ikke følges præcist. Der efterlyses mere viden, så man i praksisfeltet kan blive endnu skarpere på, hvordan man opnår maksimal effekt ved at arbejde med genoprettende retfærdighed. KORAs rapport kan bidrage til denne proces.

Metode

Kortlægningen er baseret på empiriske studier fra 2005-2015 omhandlende effekter/virkninger, genoprettende processer og implementering i forhold til offer, gerningsmand, interessenter/andre aktører, økonomi og recidiv.

Litteratursøgningen resulterede i første screening i 1.555 studier. I den anden fase blev en række studier ved nærmere læsning af abstracts og selve studierne sorteret fra, hvis de ikke opfyldte inklusionskriterierne: Studierne skulle eksplicit vedrøre *Restorative Justice* – genoprettende retfærdighed – og inkludere 10-25-årige børn og unge i høj risiko for kriminalitet. Pilotstudier, igangværende studier, anmeldelser og nyhedsartikler blev sorteret fra. På denne baggrund fandt vi 17 relevante studier. Herefter søgte vi bredere på diverse hjemmesider og spurgte centrale videnspersoner inden for genoprettende retfærdighed, hvilket resulterede i, at yderligere seks studier blev inkluderet.

Som supplement til selve litteratursøgningen er der gennemført interview med både danske og internationale videnspersoner inden for genoprettende retfærdighed fra både praksisfeltet og det akademiske felt. Det ene formål med dette er at kvalificere og vurdere forskellige modellers potentiale i en dansk sammenhæng. Det andet formål er på baggrund af interviewpersonernes viden om og erfaring med praksisser for genoprettende retfærdighed at perspektivere og give anbefalinger til, hvordan en indsats med genoprettende retfærdighed i Danmark kan styrkes.

De 23 studier

1 Baffour, T.D. 2006, "Ethnic and gender differences in offending patterns: Examining family group conferencing interventions among at-risk adolescents", Child & Adolescent Social Work Journal, vol. 23, no. 5-6, pp. 557-578.

2 Bergseth, K.J. & Bouffard, J.A. 2013, "Examining the effectiveness of a restorative justice program for various types of juvenile offenders", International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, vol. 57, no. 9, pp. 1054-1075.

3 Bradt, L., BouverneDe Bie, M. & De Visscher, S. 2014, "Victim-offender mediation and social work: Focus groups with mediators in Flanders", International Social Work, vol. 57, no. 2, pp. 121-130.

4 Campbell, C., Devlin, R., O'Mahony, D., Doak, J., Jackson, J., Corrigan, T. & McEvoy, K. 2005, Evaluation of the Northern Ireland youth conference service. NIO Research and Statistical Series: Report No. 12, Institute of Criminology and Criminal Justice, School of Law, Queen's University, Belfast.

5 Choi, J.J., Bazemore, G. & Gilbert, M.J. 2012, "Review of research on victims' experiences in restorative justice: Implications for youth justice", Children and Youth Services Review, vol. 34, no. 1, pp. 35-42.

6 Choi, J.J. & Gilbert, M.J. 2010, "'Joe everyday, people off the street': a qualitative study on mediators' roles and skills in victim-offender mediation", Contemporary Justice Review, vol. 13, no. 2, pp. 207-227.

7 Crawford, A. & Burden, T. 2005, Integrating victims in restorative youth justice, Policy Press, Bristol.

8 Forgays, D.K. & DeMilio, L. 2005, "Is Teen Court Effective for Repeat Offenders? A Test of the Restorative Justice Approach", International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, vol. 49, no. 1, pp. 107-118.

9 Gal, T. & Moyal, S. 2011, "Juvenile victims in restorative justice: Findings from the reintegrative shaming experiments", British Journal of Criminology, vol. 51, no. 6, pp. 1014-1034.

10 Gustavsen, K. & Vardheim, I. 2013, Følgeevaluering av Oppfølgingsteam - Telemark. TF-rapport nr. 311, Telemarksforskning, Telemark.

11 Hayes, H., McGee, T.R., Punter, H. & Cerruto, M.J. 2014, "Agreements in Restorative Justice Conferences Exploring the Implications of Agreements for Post-Conference Offending Behaviour", British Journal of Criminology, vol. 54, no. 1, pp. 109-127.

12 Hipple, N.K. & McGarrell, E.F. 2008, "Comparing police- and civilian-run family group conferences", Policing. An International Journal of Police Strategies & Management, vol. 31, no. 4, pp. 553-577.

13 Hydle, I. 2007, Gatemeglingsprosjektet i Oslo Røde Kors – en evaluering, Norsk Institutt for Forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Skriftserie 7/2007, Oslo.

14 Kim, H.J. & Gerber, J. 2012, "The Effectiveness of Reintegrative Shaming and Restorative Justice Conferences: Focusing on Juvenile Offenders' Perceptions in Australian Reintegrative Shaming Experiments", International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology, vol. 56, no. 7, pp. 1063-1079.

15 Kvello, Ø. & Wendelborg, C. 2009, Prosessevaluering av det treårige prosjektet: "Oppfølgingsteam for unge lovbrytere" i Kristiansand, Oslo, Stavanger og Trondheim, NTNU Samfunnsforskning AS, Trondheim.

16 Livingstone, N., Macdonald, G. & Carr, N. 2013, Restorative justice conferencing for reducing recidivism in young offenders (aged 7 to 21) (Review). Cochrane Database of Systematic Reviews, JohnWiley & Sons, Ltd., DOI:10.1002/14651858.CD008898.pub2.

17 Newbury, A. 2011, "'I Would Have Been Able to Hear What They Think': Tensions in Achieving Restorative Outcomes in the English Youth Justice System", Youth Justice, vol. 11, no. 3, pp. 250-265.

18 Sehlin, S. 2009, Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik (Licentiatavhandling), Sociologiska institutionen, Umeå Universitet, Umeå.

19 Sherman, L., Strang, H., Mayo-Wilson, E., Woods, D. & Ariel, B. 2015, "Are Restorative Justice Conferences Effective in Reducing Repeat Offending? Findings from a Campbell Systematic Review", Journal of Quantitative Criminology, vol. 31, no. 1, pp. 1-24.

20 Strang, H., Sherman, L.W., Mayo-Wilson, E., Woods, D. & Ariel, B. 2013, "Restorative Justice Conferencing (RJC) Using Face-to-Face Meetings of Offenders and Victims: Effects on Offender Recidivism and Victim Satisfaction. A Systematic Review", Campbell Systematic Reviews, vol. 9, no. 12, pp. DOI:10.4073/csr.2013.12.

21 Urban,Lynn S & Burge,Sara E. 2006, "Victim/Offender Mediation in St. Louis: An Assessment", Justice Research & Policy, vol. 8, no. 2, pp. 1-1.

22 Weatherburn, D. 2013, A review of restorative justice responses to offending, Australia and New Zealand School of Government, Sydney.

23 Wemmers, J. & Cyr, K. 2005, "Can Mediation Be Therapeutic for Crime Victims? An Evaluation of Victims' Experiences in Mediation with Young Offenders", Canadian Journal of Criminology & Criminal Justice, vol. 47, no. 3, pp. 527-544.

© KORA, 2015

ISBN: 978-87-7509-951-1

Foto: Ricky Ricky John Molloy og Lars Degnbol

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

kora@kora.dk
www.kora.dk